

Lelkigondozástan bevezetés; a lelkigondozói beszélgetés

1. A lelkigondozástan elnevezése és jelentése

A gyakorlati teológia egyik tudományága. Használatos egy másik elnevezés is: *poimenika*, ami magyarul *lelkipásztorkodástant* jelent. Mi inkább a *lelkigondozástan* kifejezést használjuk, mert úgy foglalkozunk a témával, mint amely nem kizárólagosan a lelkipásztori hivatáshoz kötött keresztény szolgálat. Minden keresztény számára hasznos elsajátítani a lelkigondozástan alapelemeit, hogy akárcsak szűkebb családi és ismeretségi körében is alkalmazni tudja a hétköznapi érintkezés, illetve az oly gyakran szükséges lelki tanácsadás, segítségnyújtás során. Ezenfelül azoknak is hasznos e témakör megismerése, akik nem elkötelezett keresztények, de segíteni szeretnének a környezetükben lelki konfliktusokkal és betegséggel küzdőknek.

A lelkigondozás *egyszemélyes szolgálat* (Gyökössy Endre kifejezése). Alkalmankénti vagy sorozatos lelkigondozói beszélgetésekben valósul meg.

2. A lelkigondozástan bibliai alapvetése

- a.) Isten pásztorként való ábrázolása a Bibliában, mint aki nyája minden egyes tagját ismeri, egyéneként gondot visel róluk, ápolja és gyógyítja őket: Zsolt 23; Jn 10, 1-11
- b.) Az embereknek adott lelkipásztori megbízatás: Ezék 34; Jn 21, 15-17; Apcsel 20,28; 1Pét 5, 1-4; Ef 4,11
- c.) Az elveszett juhok „megkeresésének” feladata mellett fontos a juhok „megtartásáért” való fáradozás is: Lk 19,10; Jn 17, 12.18
- d.) Beletartozik az intés, nevelés, vigasztalás, bátorítás szolgálata: Kol 1,28; 2Tim 2, 24-26; 2Tim 4,2)
- e.) Pál apostol a lelkigondozói szolgálatot végzők példaképe (Apcsel 20, 20.28; 2Kor 11, 28-29; Gal 4,19; 1Thess 2,7-12)
- f.) A lelkigondozás szolgálatára külön „lelki ajándék” képesít: Ef 4, 7.11.12; Ésa 50,4; 61,1
- g.) A keresztény lelkigondozói szolgálat csak Istentől nyert, valódi felebaráti szeretet alapján végezhető: Jn 21, 16-17; 1Thess 2,8; Rm 5,5
- h.) Abszolút etikai elkötelezettség a „lelkigondozói titoktartás”: Péld 25,9
- i.) A keresztény lelkigondozó segítségforrása, „többlete” más lelkigondozókhöz képest az imádság: Rm 1, 8-10; Ef 1, 17-19; Kol 1, 3-4. 9-11; Fil 1, 7-11

3. A keresztény lelkipozozástán története

Az őskeresztény egyházban eleven volt ez a szolgálat, az apostolok kiváló lelkipozozók is voltak. Erről tanúskodnak Pál, Péter, Jakab és János levelei. Különösképpen értékes forrást jelentenek Pál apostol ún. pásztorlevelei (Timóteushoz írt I-II. levél, Titushoz írt levél, Filemonhoz írt levél), amelyeket munkatársaihoz és egy keresztény „gyülekezetvezetőhöz” írt. Ezekben a levelekben tanácsolja őket a mások iránti lelkipozozói szolgálatot illetően.

Az „első szeretet” azonban tünedezni kezdett (Jel 2,4) már az 1. század utolsó évtizedeiben, s ezzel együtt a személyes lelkipozozás gyakorlata is hanyatlott. A következő időszakban inkább a dogmaharcokra került a hangsúly a gyülekezetekben.

A középkori egyházban nagyrészt megüresedett, elhalt ez a szolgálat, leginkább csak a gyóntatószékben való beszélgetésre korlátozódott. Az ún. prédikáló szerzetesrendek foglalkoztak bizonyos mértékig és bizonyos értelemben lelkipozozással.

A 16. századi reformáció idején a biblikus kereszténység megelevenedésével együtt ismét megújult ez a szolgálat is. Mindenekelőtt Luther, de szintúgy Kálvin és más reformátorok is kimagasló lelkipozozók voltak. Reformatori küzdelmük és szüntelen irodalmi tevékenységük mellett, természetes módon, folyvást foglalkoztak személyes lelkipozozással. Ebben a korban már kifejezetten lelkipozozástannal foglalkozó mű is születik: *Martin Buczer: Az igazi lelkipozozásról* (1538)

A pietista ébredési mozgalmakban (Spener, Francke, Zinzerdorf) és az utóreformációs mozgalmakban (methodizmus, baptizmus) újra erőteljessé válik a személytől-személyig való lelkipozozás. A methodizmust alapító John Wesley például nem csak kiváló lelkipozozó volt, hanem meg is szervezte a rendszeres, módszeres lelkipozozást az általa irányított gyülekezeti közösségekben, illetve nagy hangsúlyt tett a lelkészek ilyen irányú képzésére. A felvilágosodás szellemiségének hatása alatt, a kritikus és száraz racionalista teológia korszakában a lelkipozozás ismét háttérbe szorult, illetve azt főként csak egyfajta humanista erkölcsnevelésnek értelmezték.

A 19. sz. második felében fellendülő belmissziós mozgalmak körében megint elevenebb lett a lelkipozozás gyakorlati művelése.

A 20. sz. első felében Barth Károly nevéhez fűződő ún. újreformatori teológia irányzatán belül erőteljes hangsúly került a lelkipozozásra, amelynek jellegzetes képviselője volt Eduard Thurneysen (az ún. *kérügmaticus lelkipozozás* irányzata kapcsolódik a nevéhez)

A 20. sz. második felében a társadalmi problémák súlyosbodása, a lelki betegségek szaporodása (elidegenedés, elmagányosodás, válások szaporodása, szülő-gyermek konfliktusok, a depresszió és a szenvedélybetegségek népbetegséggé válása, stb.) központi jelentőségűvé tették a lelkipozozástán elméletének kidolgozását, illetve a

gyakorlati lelkipozozásra való kiképzést. Lendületet, ösztönzést adott a lelkipozozástannak a modern pszichológia tudományágának a kifejlődése is. A hatás azonban kétirányú, illetve előjelű. A modern természettudományok és a pszichológia hatása a keresztény lelkipozozástanra feltétlenül pozitív hatású volt az ember pszichoszomatikus egységként való szemléletének az uralkodóvá tételében. A pozitív hatás mellett azonban számos, a kereszténységtől idegen eszme és gyakorlat is benyomult és létjogosultságot nyert a keresztény lelkipozozásban. A modern pszichológia eszméinek és gyakorlati megoldásainak a kontroll nélküli átvétele biblikus szempontból hibás, veszélyes irányvételnek minősül.

4. A lelkipozozói beszélgetés

Legfontosabb alapelvek:

a.) A beszélgetés gondos előkészítése minden esetben fontos

- Az időpontot, a helyszínt előre egyeztetni kell, a nyugodt idő és körülmények biztosítása érdekében. (Válsághelyzetben, rendkívüli körülmények, vagy szükséglet esetén a váratlan látogatás is helyénvaló lehet.)
- A lelkipozozói beszélgetés különleges bölcsességet, együttérző lelki azonosulást kíván. Komoly szellemi és fizikai igénybevételt jelent.

b.) El kell sajátítani a figyelmes – intenzív szellemi és lelki koncentrációt érvényesítő, a beszélgetés alatt folyamatos elemző és szintetizáló munkát végző – hallgatás művészetét.

c.) Nem szabad tanácsot adni a tényfeltárást, a probléma megértését, valamint a lelkiismeretes válasz megfontolását megelőzően, számolva a lelkipozozás nagy felelősségével. De utána lehet, ha nyitott rá a beszélgetőpartner!

d.) A felsőbbrendű kioktatás semmiképp nem megengedhető. Egenrangú, baráti, partneri testvéri kapcsolatra törekedjünk. „... **mert én vagyok az Úr, a te gyógyító**” (2Móz 15,26); „**Doktoroknak se hívassátok magatokat, mert egy a ti Doktorotok, a Krisztus.**” (Mt 23,10)

Szükséges egyértelművé tenni a magunk számára: a megoldás, a hatékony segítség az élő Istennél van, aki „*igazság, szeretet és végéremehetetlen a bölcsessége*”, akihez a gondban, bajban lévő embernek közvetlenül is előjoga van folyamodni. A lelkipozozó szerepe az együttérzés, az együttgondolkodás, az igei alapelvekről való tanúskodás, az Istenhez vezetés, valamint az érte és vele való imádkozás.

e.) Meg kell tanulni a beszélgetés irányításának művészetét is, azt, hogy hol szóljunk közbe a bőbeszédűség vagy ködösítés elhárítására, a problémák gyökerének a

feltárására, illetve a megoldásra való rávezetés érdekében.

- f.) Mindig inkább rávezetni igyekezzünk az illetőt a megoldásra, együttgondolkodásra készítetve őt, semmint hogy egyből kimondjuk a diagnózist. A kérdésseltevések igen hasznosak a rávezetés művészetének gyakorlásánál.
- g.) Ki kell fejlődnie az érzékenységnek és a készségnek abban a tekintetben is, hogy a lelkipozozó az egészséges bizalom légkörét tudja megteremteni.

Ebben a viszonyban viszont nem fejlődhet ki:

- a lelki függés a lelkipozozótól, az önálló gondolkodás és döntések helyett
 - a túlbizalmaskodás vagy a rajongás a lelkipozozó személye iránt
 - a lelkipozozót nem téveszthetik meg a beszélgetőpartner esetleges manipulációi
 - Tudnia kell, hogy mit szabad, sőt kell elfogadnia (apró figyelmességek, ajándékok), de mit nem (drága ajándékok, stb.). Azt is tudnia kell, hogy mit adhat ő viszonzásul egészséges, természetes módon.
- h.) El kell sajátítani az egyenes, őszinte - a tényekkel és za igazsággal, erkölcsi bátorsággal szembesítő -, ugyanakkor messzemenő tapintatot gyakorló beszéd, a valódi lelki tanácsadás művészetét.
- i.) Pontosán fel kell mérnie, hogy az illető vallási beállítottságának, hitbeli felkészültségének vagy felkészületlenségének megfelelően mennyi vallási elemet, hitbeli ismeretet vihet bele a beszélgetésbe. A lelkiismereti szabadság tiszteletben tartása szent és sérthetetlen alapelv. Vallásosságot, hitet soha ne erőszakoljunk. Vallási előítéleteket ne borzoljunk fel, hitbeli érzékenységet ne sértsünk. **„Az Úr pedig a Lélek; és ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság.”** (2Kor 3,17)